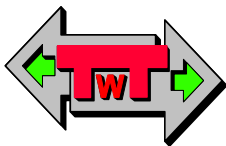
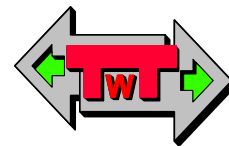

ZESPÓŁ LABORATORIÓW TELEMATYKI TRANSPORTU
ZAKŁAD TELEKOMUNIKACJI W TRANSPORCIE

WYDZIAŁ TRANSPORTU
POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

LABORATORIUM ELEKTRONIKI

INSTRUKCJA DO ĆWICZENIA NR 12

OBWODY REZONANSOWE

DO UŻYTKU WEWNĘTRZNEGO

WARSZAWA 2021

A. Cel ćwiczenia

- Pomiar charakterystycznych parametrów szeregowego obwodu rezonansowego
- Wyznaczenie krzywej rezonansowej szeregowego obwodu rezonansowego
- Pomiar charakterystycznych parametrów równoległego obwodu rezonansowego
- Wyznaczenie krzywej rezonansowej równoległego obwodu rezonansowego

B. Wprowadzenie

Rozważmy szeregowy obwód RLC przedstawiony na rys. 1. Impedancje tego obwodu można opisać zależnością:

$$Z_T = R + j(X_L - X_C) \quad (1)$$

Dla pewnej wartości częstotliwości f_r , składowa reaktancji jest równa zero i impedancja ma charakter czysto rezystywny. Przypadek ten znany jest jako rezonans szeregowy, a częstotliwość f_r zwana jest częstotliwością rezonansową obwodu szeregowego. Wartość f_r można wyznaczyć z zależności (1) przyrównując składową reaktancyjną do zera.

$$\begin{aligned} X_L - X_C &= 0 \\ X_L &= X_C \\ 2\pi fL &= \frac{1}{2\pi fC} \\ f &= f_r = \frac{1}{2\pi\sqrt{LC}} \end{aligned} \quad (2)$$

Dla częstotliwości rezonansowej f_r , obwód charakteryzuje się maksymalną impedancją $Z_T=R$, przepływający przez niego prąd ma wartość maksymalną i jest w fazie z przyłożonym napięciem.

$$I = I_R = \frac{E \angle 0^\circ}{R \angle 0^\circ} = \left(\frac{E}{R}\right) \angle 0^\circ \quad (3)$$

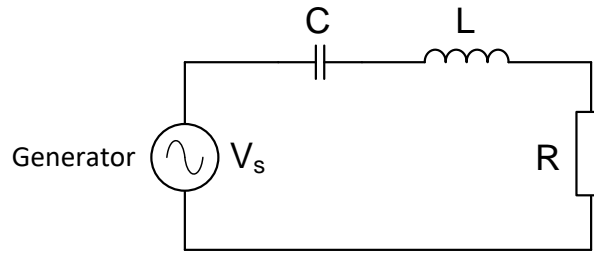
Prąd I_R jest w fazie z przyłożonym napięciem E . Spadki napięć na L i C można opisać zależnościami:

$$\begin{aligned} U_L &= I \cdot X_L \angle 90^\circ \\ U_C &= I \cdot X_C \angle -90^\circ \end{aligned} \quad (4)$$

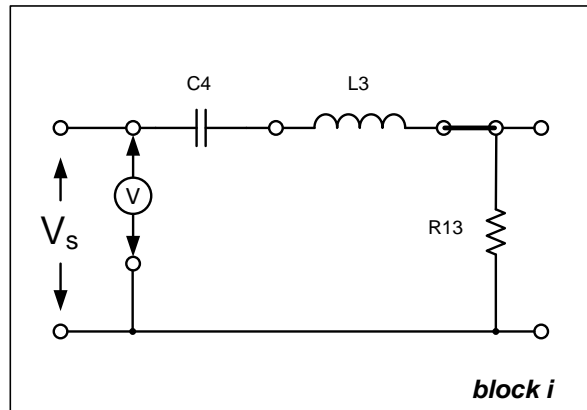
Można więc zauważyć, że U_L i U_C są równe co do wielkości amplitudy, lecz o przeciwnej polaryzacji.

C. Część eksperymentalna

1. Umieścić moduł KL-13001 na płycie głównej stanowiska KL-21001. Znajdź schemat „i”. Połącz obwód zgodnie z rys. 1 i rys. 2.

Rys. 1. Schemat układu szeregowego układu rezonansowego

Rys. 2. Schemat układu szeregowego układu rezonansowego na module laboratoryjnym

- Włącz zakres generatora funkcyjnego w pozycji 10 kHz i wybierz funkcję sinus selektora funkcyjnego. Ustaw amplitudę napięcia wyjściowego generatora na wartość 5 V wskazywaną przez cyfrowy woltomierz AC i zanotuj tę wartość jako E_{in} (U_{we}) (przy częstotliwości generatora = 5 kHz).

$$E_{in} = U_{we} = \dots\dots\dots[V]_{AC} = \text{const.}$$

- Zmierz spadek napięcia na rezystorze R_{13} ; zmieniając wartość częstotliwości generatora zanotuj maksymalną wartość napięcia na R_{13} .

$$U_{R13} = \dots\dots\dots[V]_{AC}$$

Czy badany obwód szeregowy zachowuje się teraz jak przy częstotliwości rezonansowej?

- Tak   Nie

- Pomierz częstotliwość wyjściową generatora funkcyjnego i zanotuj ją jako częstotliwość rezonansową obwodu szeregowego f_r

$$f_r = \dots\dots\dots\text{Hz}$$

- Oblicz częstotliwość rezonansową f_r dla zastosowanych w obwodzie wartości $L_3=10$ [mH], $C_4=100$ [nF], $R_{13}=330$ [Ω].

$$f_r = \dots\dots\dots\text{Hz}$$

Czy jest zgodność pomiędzy pomierzoną i obliczoną wartością f_r ?

Tak

Nie

6. Używając woltomierza AC zmierz spadek napięcia na indukcyjności L3; ustaw regulator częstotliwości w skrajnym położeniu obracając go przeciwnie do ruchu wskazówek zegara, a następnie obracając go zgodnie z ruchem wskazówek zegara zanotuj maksymalną wartość napięcia E_L oraz wartość częstotliwości przy której ona występuje.

$$E_L = \dots\dots\dots[V]_{AC}$$

$$f_{rL} = \dots\dots\dots\text{Hz}$$

Czy wartość E_L jest większa od wartości E_{in} (U_{we}) z pkt. 2?

Tak

Nie

7. Używając woltomierza AC zmierz spadek napięcia na kondensatorze C4; ustaw regulator częstotliwości w skrajnym położeniu obracając go przeciwnie do ruchu wskazówek zegara, a następnie obracając go zgodnie z ruchem wskazówek zegara zanotuj maksymalną wartość napięcia E_C oraz wartość częstotliwości przy której ona występuje.

$$E_C = \dots\dots\dots[V]_{AC}$$

$$f_{rC} = \dots\dots\dots\text{Hz}$$

Czy wartość E_C jest równa wartości E_L z pkt. 6?

Tak

Nie

8. Podłącz woltomierz AC między punktami A i B z rys. 1. Pomierz spadek napięcia na elementach L3 – C4; obracając regulatorem częstotliwości generatora ze skrajnego lewego położenia w prawo, zanotuj minimalną wartość napięcia E_{LC} oraz wartość częstotliwości przy której ona występuje.

$$E_{LC} = \dots\dots\dots[V]_{AC}$$

$$f_{rLC} = \dots\dots\dots\text{Hz}$$

9. Wykorzystując zależność

$$Q = \frac{E_L}{E_{in}} \quad (5)$$

oblicz dobroć szeregowego obwodu rezonansowego $Q = \dots\dots\dots$

10. Wykorzystując zależności

$$X_L = 2\pi fL$$

$$X_C = \frac{1}{2\pi fC}$$
(6)

wyznacz wartości impedancji X_L oraz X_C dla częstotliwości rezonansowej f_r z pkt. 5.

$$X_L = \dots\dots\dots\Omega$$

$$X_C = \dots\dots\dots\Omega$$

Czy X_L równa się X_C ?

Tak

Nie

11. Wykorzystując zależność na szerokość pasma przenoszenia szeregowego obwodu rezonansowego

$$\Delta f = \frac{f_r}{Q}$$
(7)

wyznaczyć Δf

$$\Delta f = \dots\dots\dots \text{Hz}$$

12. Podłącz woltomierz AC równolegle do R_{13} . Wykorzystując regulator częstotliwości znajdź maksymalną wartość napięcia na R_{13} .

$$U_{R13\max} = \dots\dots\dots[V]_{AC}$$

13. Mnożąc $U_{R13\max}$ przez $\frac{1}{\sqrt{2}} = 0,707$ określ napięcie U_{R13gr} dla częstotliwości granicznych f_{rd} i f_{rg} (odpowiadających połowie mocy).

$$U_{R13gr} = U_{R13\max} \times 0,707 = \dots\dots\dots[V]_{AC}$$

14. Wolno obracając regulator częstotliwości w lewo ustaw obliczoną wartość $U_{R13gr}=U_{R13d}$. Odczytaj dolną częstotliwość graniczną f_{rd} (- 3 dB).

$$f_{rd} = \dots\dots\dots \text{Hz}$$

15. Wolno obracając regulator częstotliwości w prawo ustaw obliczoną wartość $U_{R13gr}=U_{R13g}$. Odczytaj górną częstotliwość graniczną f_{rg} .

$$f_{rg} = \dots\dots\dots \text{Hz}$$

16. Dokonaj pomiaru napięć U_{R13} na rezystancji R_{13} dla częstotliwości podanych w tabeli 1.

Tabela 1

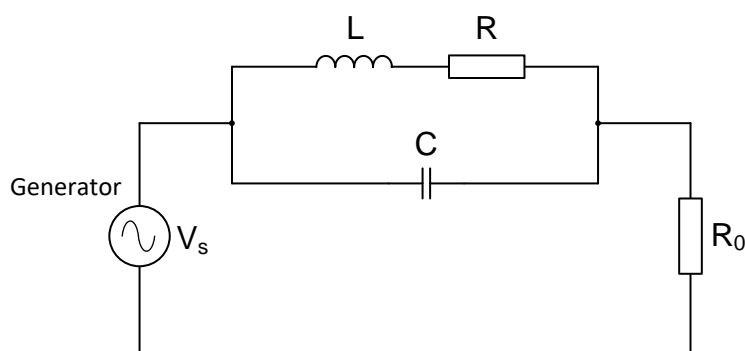
f	[kHz]	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
U_{R13}	[V _{AC}]											

17. Narysuj krzywą rezonansową szeregowego obwodu rezonansowego na skali logarytmicznej. Wyznacz graficznie częstotliwości graniczne f_{rd} i f_{rg} . Wyznacz szerokość pasma przenoszenia. Sprawdź, czy jest ona zgodna z wartością wyznaczoną w pkt. 11.

18. Wyciągnij wnioski z dokonanych pomiarów, obliczeń i ich porównania.

B1. Wprowadzenie

Rozważmy równoległy obwód RLC przedstawiony na rys. 3.

Rys. 3. Schemat układu równoległego układu rezonansowego

Podobnie jak w przypadku szeregowego obwodu rezonansowego, przy częstotliwości rezonansowej f_r , składowa reaktancyjna jest równa zero i impedancja ma charakter czysto rezystywny.

Admitancję równoległego obwodu rezonansowego można opisać zależnością:

$$G = \frac{1}{-jX_C} + \frac{1}{R + jX_L} \quad (8)$$

Dla częstotliwości rezonansowej susceptancja indukcyjna $B_L = \frac{1}{\omega L}$ równa się susceptancji pojemnościowej $B_C = \omega C$ oraz impedancja ma charakter czysto rezystywny, zatem:

$$\begin{aligned} X_C X_L &= R^2 + X_L^2 \\ X_L^2 &= X_C X_L - R^2 \\ X_C X_L &= \frac{1}{\omega C} \cdot \omega L = \frac{L}{C} \\ X_L^2 &= \frac{L}{C} - R^2 \end{aligned} \quad (9)$$

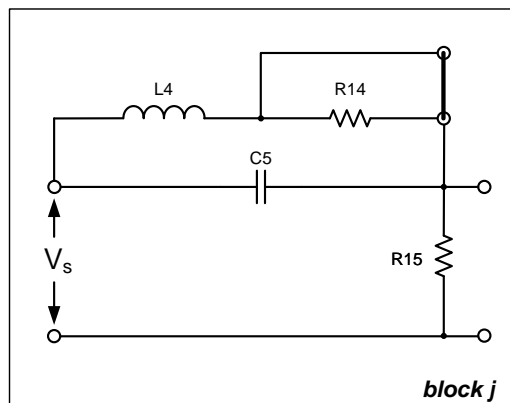
więc zależność na częstotliwość rezonansową ma postać:

$$f_r = \frac{1}{2\pi L} \cdot X_C = \frac{1}{2\pi\sqrt{LC}} \cdot \sqrt{1 - \frac{R^2 C}{L}} \quad (10)$$

Należy zauważyć, iż częstotliwość rezonansowa jest zależna od wartości gałęzi R_{14} .

C1. Część eksperymentalna

- Umieścić moduł KL-13001 na płycie głównej stanowiska KL-21001 i zlokalizuj schemat „j”.
- Połączyć obwód zgodnie z rys. 4, usuwając zworę zaznaczoną na rysunku.

Rys. 4. Schemat układu równoległego układu rezonansowego na module laboratoryjnym ($L_4=10$ [mH], $C_5=100$ [nF], $R_{14}=10$ [Ω], $R_{15}=330$ [Ω])

- Oblicz częstotliwość rezonansową wykorzystując wartości elementów z rys. 4.

$$f_r = \dots\dots\dots\text{Hz}$$

- Usuń zworę. Włącz zakres generatora funkcyjnego w pozycji 10 kHz i wybierz funkcję sinus selektora funkcyjnego. Ustaw amplitudę napięcia wejściowego generatora na wartość 5 V, wskazywaną przez woltmierz cyfrowy AC (przy częstotliwości generatora = 5 kHz).

Podłącz cyfrowy woltmierz AC równoległe do R_{15} . Wykorzystując regulator częstotliwości generatora ustaw minimalne napięcie na R_{15} .

Pomierz częstotliwość wyjściową generatora i zanotuj ją jako częstotliwość rezonansową obwodu równoległego f_r .

$$f_r = \dots\dots\dots\text{Hz}$$

Czy jest zgodność pomiędzy obliczoną i pomierzoną wartością f_r ?

Tak

Nie

- Pomierz i zanotuj spadki napięć na rezystorach R_{14} i R_{15} .

$$U_{R14} = \dots\dots\dots[V]_{AC}$$

$$U_{R15} = \dots\dots\dots[V]_{AC}$$

Które napięcie jest większe?

6. Podłącz zworę. Pomierz i zanotuj spadek napięcia na rezystorze R_{15} .

$$U_{R15} = \dots\dots\dots[V]_{AC}$$

Porównaj wartość U_{R15} z wartością U_{R15} z pkt. 5 i zanotuj swoje spostrzeżenia.

7. Ponownie usuń zworę. Dokonaj pomiaru napięć U_{R15} na rezystorze R_{15} dla częstotliwości podanych w tabeli 2.

Tabela 2

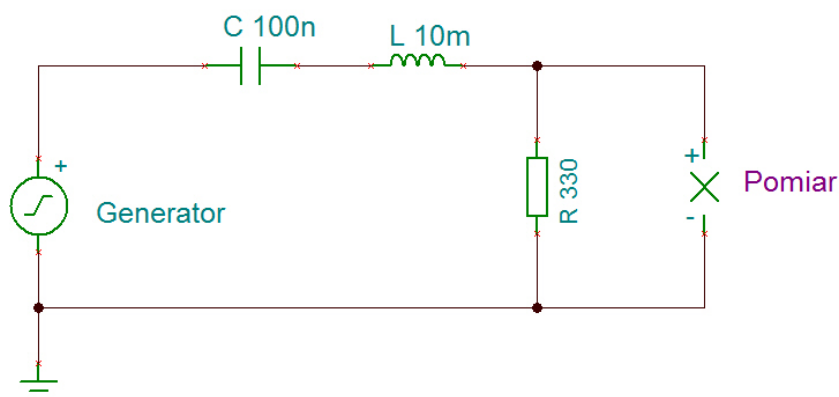
f	[kHz]	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
U_{R15}	[V _{AC}]											

8. Narysuj krzywą rezonansową równoległego obwodu rezonansowego na skali logarytmicznej. Wyznacz graficznie częstotliwości graniczne f_{rd} i f_{rg} .
9. Wyciągnij wnioski z dokonanych pomiarów, obliczeń i ich porównania.
10. Podaj podstawowe zbieżności i różnice między szeregowym i równoległym obwodem rezonansowym.

D. Symulacyjna komputerowa

- szeregowy obwód rezonansowy

Używając programu komputerowego podanego przez prowadzącego należy wykonać układ przedstawiony na rys. 5.

Rys. 5. Układ do badania szeregowego obwodu rezonansowego

Generator ustawić według punktu C.2, a następnie przeprowadzić pomiary napięcia na rezystancji R dla częstotliwości podanych w tabeli 3.

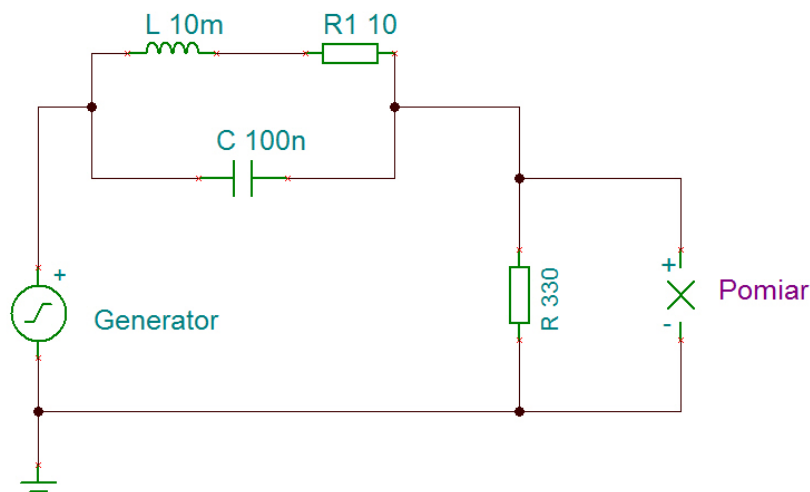
Tabela 3

f	[kHz]	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
U_R	[V _{AC}]											

Narysuj krzywą rezonansową szeregowego obwodu rezonansowego na skali logarytmicznej. Wyznacz graficznie częstotliwości graniczne f_{rd} i f_{rg} . Wyznacz szerokość pasma przenoszenia. Sprawdź, czy jest ona zgodna z wartością wyznaczoną w pkt. C.17.

- równoległy obwód rezonansowy

Używając programu komputerowego podanego przez prowadzącego należy wykonać układ przedstawiony na rys. 6.

Rys. 6. Układ do badania równoległego obwodu rezonansowego

Generator ustawić według punktu C1.4, a następnie przeprowadzić pomiary napięcia na rezystancji R dla częstotliwości podanych w tabeli 2.

Tabela 2

f	[kHz]	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
U_R	[V _{AC}]											

Narysuj krzywą rezonansową równoległego obwodu rezonansowego na skali logarytmicznej. Wyznacz graficznie częstotliwości graniczne f_{rd} i f_{rg} . Sprawdź, czy jest ona zgodna z wartością wyznaczoną w pkt. C1.8.

E. Wyposażenie

Elementy układu:

Stanowisko laboratoryjne KL-21001 ..... szt. 1

Moduł laboratoryjny KL-13001 ..... szt. 1

Sprzęt pomiarowy:

Cyfrowy miernik uniwersalny ..... szt. 2

F. Zagadnienia do opracowania

1. Szeregowy obwód rezonansowy RLC:
  - schemat,
  - impedancja,
  - częstotliwość rezonansowa.
2. Równoległy obwód rezonansowy RLC:
  - schemat,
  - admitancja,
  - częstotliwość rezonansowa.

G. Literatura

1. Dobrowolski A., Jachna Z., Majda E., Wierzbowski M.: „Elektronika -ależ to bardzo proste!”. Wydawnictwo BTC, 2013.
2. Horowitz P., Hill W.: „Sztuka elektroniki. Tom I i II”. Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, Warszawa 2013.
3. Kaźmierkowski M., Matysik J.: „Wprowadzenie do elektroniki i energoelektroniki”. Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa 2005.
4. Rosiński A., Dudek E., Krzykowska K., Kasprzyk Z., Stawowy M., Szmigiel A.: Podstawy elektroniki. Laboratorium, 2019, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, ISBN 978-83-7814-991-0, 155 s.
5. Rosiński A., Dudek E., Krzykowska K., Kasprzyk Z., Stawowy M., Szmigiel A.: Elektronika. Laboratorium, 2019, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, ISBN 978-83-7814-992-7, 181 s.
6. Tietze U., Schenk C: „Układy półprzewodnikowe”. Wydawnictwa Naukowo Techniczne, 2009.
7. Wawrzyński W.: „Podstawy współczesnej elektroniki”. Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, 2003.